

Innspill fra Sex og Politikk til UD om Norges UPR 2024

Vi i Sex og Politikk ønsker å takke for muligheten til å komme med innspill til norske myndigheters rapport til FNs Menneskerettighetsråd under UPR, både i møtet hos UD 29. januar og med skriftlig innspill.

Det er spesielt seks forhold vi mener det er viktig at myndighetene inkluderer i Norges rapport:

Helhetlig seksualitetsundervisning

I Barnekomitéens avsluttende merknader til Norge i 2018, kom de med følgende anbefaling:

«(a) Increase its efforts to implement a zero-tolerance approach to discrimination on the grounds of race, migration status, sexual orientation or gender identity in the school context and expand the scope of that approach to include private schools and by ensuring recurrent training for all school staff members on equality and gender identity and addressing all forms of discrimination, as well as civic instruction for students on the importance and methods of combating and reporting instances of discrimination. The State party should also develop a new plan of action for promoting gender equality and preventing discrimination on the ground of ethnicity;”»

Helhetlig seksualitetsundervisning må utruste barn og unge med den kunnskapen og handlingskompetansen de trenger for å kunne ta informerte valg som fremmer helse, likestilling og trivsel, og som forebygger mobbing, diskriminering og krenkelser. Derfor må seksualitetsundervisning starte allerede i barnehagen med undervisning om kropp, respekt og grenser, og fortsette alderstilpasset gjennom hele skoleløpet, inkludert videregående opplæring.

[Elevundersøkelsen 2024](#) viser en markant økning i andelen elever som opplever mobbing på hvert trinn. Helhetlig seksualitetsundervisning er et viktig verktøy for å forebygge mobbing og skape inkluderende læringsmiljø.

En [kartlegging](#) utført av Sex og Samfunn i 2022 viser at «7 av 19 ønsket mer seksualitetsundervisning i skolen» og at «47% syntes ikke at kvaliteten på seksualitetsundervisningen var god.»

NRK har nylig hatt flere [medieoppslag](#) om økning av seksualisert vold. «Overgrepsmottak over hele landet rapporterer om flere voldtektsofre som søker om hjelp. I Oslo har antallet økt med 70 prosent på 10 år.» Mediedebatten har vist til behovet for styrket seksualitetsundervisning i skolen for å forebygge overgrep.

Sex og Politikk oppfordrer norske myndigheter til å inkludere informasjon om:

- **Ønsket og behovet for helhetlig seksualitetsundervisning for å motvirke negative trender, bidra til trygge læringsmiljø og god seksuell helse**
- **Hvordan det sikres kompetanse til helhetlig seksualitetsundervisning i skolen**

Norsk abortlovgiving

I desember 2023 la det regjeringsoppnevnte abortutvalget frem sitt arbeid med forslag til ny abortlovgiving.

I 2022 kom Verdens helseorganisasjon med reviderte retningslinjer for styrking av helsetjenester som sikrer gravide tilgang til trygg abort.

I Kvinnekomitéens avsluttende merknader til Norge i 2023, kom de med følgende anbefaling:

«(d) Ensure that the abortion law respects the autonomy of women and consider the possibility of removing the involvement of an abortion board;»

Sex og Politikk oppfordrer norske myndigheter til å inkludere informasjon om:

- **Hvordan myndighetene vil sikre at en fremtidig norsk abortlov sikrer gravides menneskerettigheter, og blir i tråd med WHO's retningslinjer**

Seksualisert vold mot kvinner og seksuelle minoriteter

Under Norges UPR gjennomgang i 2019 handlet flere av anbefalingene om seksualisert og kjønnsbasert vold, deriblant anbefalingene 140.103-140.128, 140.160-140.174. Spesielt fremhever en rekke av disse anbefalingene nødvendigheten av å ha samtykke i sentrum for voldtektslovgiving.

I **Kvinnekomitéens** avsluttende merknader til Norge i 2023, kom de med følgende anbefaling:

«(a) Implement the recommendations issued by the Committee on Partner Homicide, including to set up the Permanent Intimate Partner Homicide Commission and ensure that it is allocated adequate human, technical and financial resources;

(b) Renew its national action plan against rape, which expired in 2022, and conduct a study on the reasons for the discontinuance of a high number of rape cases, including the potential links to gender bias against victims of rape;

(c) Align the definition of rape with international standards, basing it on the lack of consent rather than use of force or threat;»

I **Barnekomiteens** avsluttende merknader til Norge i 2018, ga de en tilsvarende anbefaling:

“(c) Amend section 291 of the Penal Code to ensure that the lack of free consent is at the centre of the definition of rape;”

[UngVold 2023](#) undersøkelsen viser økning i seksualisert overgrep mellom unge. Siden 2015 er det en dobling av alle former for seksuelle krenkelser. Det er viktig at norske myndigheter viser hvordan de tar denne urovekkende trenden på alvor.

Sex og Politikk oppfordrer norske myndigheter til å inkludere informasjon om:

- **Tiltak for å respondere på økt forekomst av seksualiserte krenkelser blant unge**
- **Prosess med å få ny lovgiving på voldtekt basert på aktivt samtykke**

Sexarbeideres rettigheter

De siste årene har det skjedd betydelig utvikling rundt forståelsen av sexarbeideres rettigheter, og både FN-organisasjoner og sentrale internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner har tatt til orde for full avkriminalisering av alle sider av sexkjøp (se blant annet [UNAids](#), [WHO](#), [Amnesty International](#), [Human Rights Watch](#) og [International Commission of Jurists](#)).

Argumentene for avkriminalisering av sexarbeid i et menneskerettighetsperspektiv knyttes både til den seksuelle selvbestemmelsesretten i seg selv, men også en rekke sentrale menneskerettigheter som påvirkes av kriminalisering, inkludert retten til liv og frihet fra vold og diskriminering, retten til privatliv, retten til helse og retten til arbeid.

En avgjørende evaluering av spørsmål knyttet til regulering av sexarbeid i et menneskerettighetsperspektiv kom under Menneskerettighetsrådets 39. sesjon (15-19 januar 2024), da FNs Working Group on Discrimination Against Women and Girls la frem [Eliminating discrimination against sex workers and securing their human rights – Guidance document of the Working Group on discrimination against women and girls](#). I dokumentet anbefaler arbeidsgruppen full avkriminalisering av alle sider av sexarbeid som et sentralt tiltak for å forhindre vold og diskriminering mot sexarbeidere.

Arbeidsgruppen trekker også frem den feilslåtte koblingen mellom avkriminalisering av sexarbeid og at dette vil hindre stater i å oppfylle deres forpliktelser om å forhindre seksuell utnyttelse, menneskehandel og tvang.

Regulering av sexarbeid har lenge vært en kontroversiell debatt i de nordiske landene, og i Norge er kjøp av seksuelle tjenester fra voksne i dag forbudt etter Straffeloven § 316. Det er imidlertid en pågående diskusjon om dette skal endres, særlig etter Straffelovrådets gjennomgang av Straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd i [NOU 2022:21](#). I utredningen anbefaler Straffelovrådet at § 316 oppheves, og at kjøp av seksuelle tjenester avkriminaliseres. Forslaget er begrunnet særlig i den enkeltes seksuelle selvbestemmelsesrett, og at forbudet slik det er utformet i dag ikke følger skadefølgeprinsippet.

Forbudet i Straffeloven § 316 kan videre ikke sies å være nødvendig for å beskytte sexarbeideren der det ikke foreligger samtykke, og som dermed faller utenfor de tilfellene som beskyttes av seksuell selvbestemmelse. Slike handlinger vil fanges opp av andre bestemmelser i Straffeloven.

I tillegg til å utgjøre et inngrep i den seksuelle selvbestemmelsesretten, fører den norske lovbestemmelsen til inngrep i eller manglende beskyttelse av en rekke andre sentrale menneskerettigheter. Dette kommer blant annet frem i en omfattende rapport fra Amnesty International om norsk regulering av sexarbeid: [The human cost of 'crushing' the market: Criminalization of sex work in Norway](#). I rapporten kommer det frem at sexarbeidere i Norge har opplevd brudd på retten til bosted, retten til sikkerhet, retten til likebehandling overfor loven, retten til helse, retten til ikke-diskriminering og retten til privatliv. I evalueringen av den norske lovbestemmelsen fra 2014, kom det også frem at sexarbeidere selv opplever at de er mer utsatte for vold og overgrep som følge av sexkjøpsloven.¹

Sex og Politikk oppfordrer norske myndigheter til å inkludere informasjon om:

- **Hvordan dagens forbud mot sexkjøp påvirker sexarbeidere i Norge sine menneskerettigheter.**
- **Den pågående prosessen med evaluering av Straffelovens bestemmelser og seksuallovbrudd, og menneskerettslige sider ved Straffelovens § 316.**

Behov for tredje juridisk kjønn og retten til helse for transpersoner

Under Norges UPR gjennomgang i 2019 handlet flere av anbefalingene om kjønns- og seksualitetsmangfold, deriblant anbefaling 140.153 «Guarantee the right and access to health care for transgender people (Spain);»

Stereotypier og diskriminering knyttet til seksuell orientering og kjønn er fremdeles dominerende i samfunnet. **Barne-, Ungdoms- og Familiedirektoratet** (BUFDir) overleverte i vår [en utredning](#) om innføringen av et tredje kjønn til regjeringen. Her åpnes for å innføre et tredje juridiske kjønn i forbindelse med at Norge går tom for ledige personnummer i 2032, og man likevel må gå over på et nytt ID-system. Dagens personnummer er kjønnnet, det tredje siste tallet i personnummeret viser om man er kvinne (partall) eller mann (oddetall). Det at Norge, som de siste 40 årene har sett på seg selv som et progressivt land i forhold til skeives rettigheter, synes å ha blitt en sinke i innføringen av et tredje juridiske kjønn, er vanskelig å forstå.

Sex og Politikk oppfordrer norske myndigheter til å inkludere informasjon om:

- **Når Norge vil få et tredje juridisk kjønn**
- **Hvordan transpersoners rett til helse ivaretas i dagens helsevesen**

Lik rett og tilgang til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR)

Under Norges UPR gjennomgang i 2019 handlet flere av anbefalingene om kjønns- og seksualitetsmangfold. I Kvinnekomitéens avsluttende merknader til Norge i 2023, kom de med følgende anbefaling:

“(c) Establish programmes at the national and regional levels to provide access for women with disabilities to sexual and reproductive health services.”

Sex og Politikk oppfordrer norske myndigheter til å inkludere informasjon om:

- **Hvordan alle, i perspektiv av funksjonsvariasjoner, kjønns- og seksualitetsmangfold og inkluderende for urfolk, etniske minoriteter og papirløse flyktninger, har lik tilgang til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter**